

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

Cyklus přednášek VHÚ Praha 2025–2026

**Velké dějiny i příběhy známých i zapomenutých lidí, zbraní a podniků.
Vybrané kapitoly z dějin československého (českého) zbrojního průmyslu.**

Cyklus deseti přednášek a projekcí pracovníků Vojenského historického ústavu Praha představí problematiku vývoje, výroby, prodeje a využívání zbraní a vojenského materiálu. Přednášky přiblíží z různých úhlů a perspektiv vybraná témata od dvacátých do osmdesátých let dvacátého století. Problematika se zdaleka nedotýká jen vojáků, ale především konstruktérů a průmyslu. Ten hrál v Československu té doby vždy významnou roli. Přednáškové prezentace doplní i dva filmové večery, které představí unikátní dokumenty ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha.

1 Zbrojní průmysl v kontextu systému obrany Československé republiky (1918–1939)

PhDr. Karel Straka, Ph.D.

úterý 16. září 2025 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška představí ucelenou formou československý zbrojní průmysl jako jeden z nejpodstatnějších předpokladů pro budování a vývoj systému obrany státu. Nastíněna bude geneze domácí výrobní základny se zřetelem na proměny její struktury. Zvláštní pozornost bude zaměřena na opatření Nejvyšší rady obrany státu (NROS), poradního a částečně exekutivního kolegia vlády. Usnesení NROS podstatně ovlivňovala schopnost domácích průmyslových kapacit zajistit produkci zbraní a dalšího vojenského materiálu v míru i v podmínkách války. V základních rámcích bude představen též systém financování zbrojních dodávek pro čs. brannou moc. Rovněž v elementárním smyslu bude zmíněna i exportní činnost čs. zbrojního průmyslu, která byla mimo jiné významným nástrojem podpory zahraničněpolitických zájmů Československé republiky.

2 Budování zbrojního průmyslu pro výrobu pěchotních zbraní v prvním desetiletí existence čs. republiky

Bc. Jan Skramoušský

středa 15. října 2025 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška je věnována vzniku a charakteru výroby zbrojních závodů na území čs. republiky v letech 1918–1930. Pojednává o poměrně krátké historii Zbrojovky Praga v Praze-Vršovicích a jejímu významu z hlediska domácího vývoje lehkých kulometů, o České zbrojovce ve Strakonici, jež se vypracovala do pozice výhradního dodavatele armádních pistolí a letecké výzbroje. Nejvýznamnější zbrojní závod, Československá zbrojovka v Brně, se stala dominantním výrobcem armádních pušek, lehkých a později také těžkých kulometů. Tématem přednášky bude rovněž historie pražské Zbrojovky pod vedením Ing. Františka Janečka, jež pro čs. armádu nejen dodávala ruční granáty, ale především adaptovala rakouské těžké kulomety Schwarzlose vz. 7/12 na náboj 7,92 mm Mauser, později je jakožto zavedený vzor 24 také vyráběla.

3 Zbrojní výroba meziválečného Československa ve filmech ze sbírek VHÚ

PhDr. Jiří Rajlich, Ph.D., PhDr. Karel Straka, Ph.D.

úterý 11. listopadu 2025 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Komentovaná projekce bude věnována zbraním a zbrojní výrobě meziválečného Československa. Zaměří se především na výrobu a vývoj různých typů děl firmy Škoda a na celou škálu obrněné techniky (obrněné automobily, tanky a tančíky). Letectví bude reprezentovat filmová sekvence, která dokumentuje výrobu prvních československých sériově vyráběných vojenských letadel typu Letov Š-1. Uvedené filmy představí sériově vyráběné zbraně i unikátní záběry různých prototypů.

4 Výstavba československého opevnění – velká výzva pro domácí průmysl

PhDr. Ivan Fuksa

úterý 9. prosince 2025 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Výstavba československého opevnění v letech 1935–1938 představovala nejen rozsáhlý vojensko-strategický projekt, ale také zásadní impuls pro domácí průmysl. Příspěvek se zaměří na hlavní podniky, které se podílely na výrobě výzbroje a výstroje pro těžké i lehké objekty, a současně připomene roli menších firem dodávajících specializované vybavení. Pozornost bude věnována i procesu armádních zakázek – tedy tomu, jakým způsobem byla technika soutěžena, vyvíjena a nakonec zaváděna do výzbroje.

5 Nedokončené stejnokrokové a výstrojní projekty v čs. armádě

Mgr. Zdeněk Špitálník

úterý 6. ledna 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Vývoj výstroje a stejnokrojů často nekorespondoval s možnostmi domácího průmyslu, a řada projektů tak zůstala pouze ve fázi návrhu či vzorků. Jak probíhal vývoj balistických vest v 60. letech a jak se přistupovalo k polním stejnokrojům o desetiletí později? Na několika případech budou představeny zajímavé návrhy, které často předběhly dobu a které se nakonec nepodařilo realizovat.

6 Oběť, symbol i vývozní artikl komunistického režimu. Příběh „otočného“ samopalu ČZ 247

Mgr. David Pazdera

úterý 10. února 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Zbraně mají své osudy, některým modelům však byly dopřány spletitější než jiným. Ve vrchovaté míře to platí pro samopal ČZ 247, označovaný rovněž továrním kódem 015. Vznikl v roce 1947 modernizací předválečného vzoru 38, po odmítnutí Československou armádou byl nabízen v zahraničí a jeho sériová výroba začala na jaře 1948 pro Egypt. Jenže pak se Československo rozhodlo podporovat pouze Izrael. Tím začala anabáze, která v historii tuzemské zbrojní výroby těžko hledá srovnání.

Příběh samopalu ČZ 247 (015) ukazuje, jak se po roce 1945 proměňoval přístup vedení země a KSČ k obrannému průmyslu, zbrojnímu exportu a nakládání s vojenským materiálem. Řeč bude také o „kulturním životě“ těchto zbraní, jenž zahrnuje roli symbolu Lidových milicí a účinkování na stříbrném plátně.

7 Rozmach zbrojního průmyslu na počátku padesátých let minulého století

PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

úterý 10. března 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Po útlumu v druhé polovině 40. let došlo k radikálnímu rozvoji v rámci tzv. zbrojní tříletky, kdy mělo být na konci roku 1953 dosaženo schopností k „aktivní obraně“. To bylo provázáno mohutnou zakladatelskou vlnou, kdy zbrojní závody byly ze strategických důvodů zakládány na Slovensku, i zaváděním zbrojní výroby do závodů vyrábějících dosud civilní výrobu. Vše vyžadovalo značné finanční prostředky. Jejich podíl na výdajích státního rozpočtu dosáhl nejvyšších hodnot v celé poválečné historii právě na počátku padesátých let. Současně se měl čs. zbrojní průmysl podílet i na vyzbrojování ostatních armád lidově demokratických států (Bulharsko, Rumunsko). Militarizace ekonomiky byla jednou z hlavních příčin ekonomické krize, která vyvrcholila měnovou reformou. Tempo zbrojní výroby poté pokleslo, ale opět se zvýšilo v druhé polovině desetiletí v souvislosti s přezbrojováním armády.

8 Zbrojní výroba Československa v 50.–70. letech ve filmech ze sbírek VHÚ Praha

Mgr. Milan Hrubý, PhDr. Jaroslav Láník, CSc., Mgr. Jan Šach

úterý 7. dubna 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Promítnuty budou dokumentární filmy populárně-vědeckého a informačního charakteru, které ukáží vývoj a výrobu některých nově zaváděných československých zbraní v období 50. až 70. let. Zkouškám a výrobě samonabíjecí pušky vzor 52/57 se věnuje film Spolehlivá zbraň (1958, 15 min., režie Vladimír Horák). Nově zaváděné pásové a kolové obrněné transportéry představí filmy OT-62 (1964, 15 min., režie Václav Hapl) a OT-64 (1964, 21. min., režie Vlastimil Fiala). Jako poslední bude promítnut dokument Výcvikový systém L-39 I. díl (1974, 27 min., režie Karel Baroch), který popisuje celý výcvikový komplex i s letounem L-39 Albatros jako jeho nejdůležitější součástí.

9 Chemický průmysl

Mgr. Zdeněk Polčák

úterý 5. května 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

V přednášce půjde o nastínění problémů spojených s produkcí protiplynových ochranných prostředků ve 20. a 30. letech 20. století v Československu. V prvních poválečných letech nebyl, i přes dojmy a zkušenosti ze skončeného světového konfliktu, tlak na vývoj moderních ochranných prostředků nijak důrazný. S nárůstem hrozby nového válečného konfliktu však Ministerstvo národní obrany muselo hledat v první polovině 30. let cestu k zabezpečení dostatečného množství kvalitních ochranných protiplynových prostředků pro armádu. To se jí nakonec podařilo i díky dohodám s takovými soukromými subjekty, jako byla firma Baťa a. s.

10 Rozvoj zbrojního průmyslu a jeho konverze na přelomu osmdesátých a devadesátých let

PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

úterý 9. června 2026 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Zbrojní průmysl zaznamenal vrchol v roce 1987, co do objemu i hodnotového vyjádření. Splnění požadavků Spojeného velení Varšavské smlouvy však přinášelo enormní zatížení pro chřadnoucí československou ekonomiku, která již nebyla ve stavu udržet tak vysoké tempo zbrojení. Již na sklonku 80. let došlo k omezení výroby a po politických změnách i k její velmi rychlé konverzi. Svou roli sehrálo více faktorů – přechod Varšavské smlouvy na obrannou doktrínu a posléze i její zrušení, hospodářské problémy ostatních členských států Varšavské smlouvy, které vedly k redukci objednávek zbraní a vojenské techniky, i nesolventnost odběratelů z rozvojových zemí. Překotná konverze zbrojní výroby měla závažné sociální důsledky a stala se součástí sporů, které provázely rozdělení společného státu.